

MEMLUK KIPÇAK TÜRKÇESİ İLE YAZILMIŞ DİNİ ESERLERİ VE ÖZELLİKLERİ

Kurmangazi SADİKBEKOV

Süleyman Demirel Üniversitesi, Türkoloji, Almatı / Kazakistan

Anahtar Kelimeler: Memlük Türkçesi, Dini eserler, Kıpçakça.

ÖZET

Memlükler devrinden günümüze kadar ulaşan yazılı eserlerin büyük bir kısmını dini konuları içeren eserler oluşturmaktadır. Çünkü Memlükler bir İslam devleti olduklarından birçok dini ve dini çeviri eserler meydana getirmişlerdir. Memlük topraklarında yaşayan Kıpçaklar ve onlardan olan sultanların hepsi ilk başta müslüman olmamıştır. Anadolu ve Orta Asya'dan gelen müslüman Kıpçakların dışında, Deşt-i Kıpçak bozkırlarından Mısır'a akın eden şamanist ve yarı şamanist Kıpçakların da olduğu ve bunların Mısır'da Kıpçak dili ve kültürünün, özellikle Bozkır Kıpçaklarının kültür unsurlarının da yansımaya neden olduğu söylenmektedir. Önceleri bir köle olarak gelip İslam dinini kabul eden bunlardan kimileri Memlük devletine bağlı büyük şehirlerde valilik yapmışlar ve hatta sultanlık derecesine kadar yükselenler olmuştur. Yani, Arapça bilmeyen, gayr-ı müslim ülkelerden gelen Kıpçaklara İslam dinini öğretme amacı Mısır'da Arapça dini eserlerin Kıpçakçaya çokça çevrilmesine önemli etkisi olmuştur. Tarihi Türk lehçeleriyle kaleme alınmış dini eserlerden sadece Hristiyan dinini öğütleyen "Kodeks Kumanikus" Kazakistan ve diğer BDB Türkologları tarafından detaylı olarak incelenmiştir. Türk dili ve tarihi açısından bu eserin ne kadar kıymetli olduğunu tartışmıyoruz. Ancak Türk kültürünün, Türk İslam Kültürünün temel kaynağı sayılan bu tür eserleri incelemek şöyle dursun, Memlük Kıpçak eserleri hakkında zikredilen eserler arasında bunların adı bile geçmemektedir. Dini eserlere ortak bir özellik olarak onların yazılış devri ile dil özelliklerini söyleyebiliriz. Bu eserlerin büyük çoğunluğu Memlükler Devleti'nin son dönemlerinde kaleme alındıklarından, bunlarda Osmanlıcanın etkisi açıkça görülmektedir. Dolayısıyla bu eserler dilini araştırmacılar *Oğuz-Kıpçak* karışık dilli eserler olarak adlandırmaktadırlar. Makalemizde Kazakistan ve diğer BDB ülkelerinde bilinmemekte olan Memlük Kıpçak Türkçesiyle yazılmış dini eserler hakkında genel bilgiler verilmiş, onların dil özellikleri, yazılış amaç ve tarihleri, incelenme seviyesi meselelerden söz edilmiştir.